

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — ECONOMIA POLITICĂ

APARE ODATA PE SAPTĂMANĂ SUB CONDUCEREA D-ilor

C. G. DISSESCU

V. ATHANASOVIȚI, PAUL NEGULESCU, DEM. NEGULESCU, ALEX. CERBAN, G. MEITANI,
N. POLIZU-MICȘUNEȘTI, C. HAGI-THEODORAKY.

SILIU RĂDULESCU
PRIM-REDACTOR

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
3, STRADELA SF SPIRIDON, 3

B. P. RADULESCU
REDACTOR-ADMINISTRATOR

C. Hamangiu. — *Legea de expropriere.* — (Prefață la lucrarea d-ilor Dem. D. Stoenescu și P. Măinescu).

Jurisprudența Română. — *Inalta Curte de Casație și Juriție.*
Recurs în casație. — Proiect de vânzare. — Policitațiune. — Denaturare.

(Miron Terdiman cu Lupu Goldemberg).

Trib. Ilfov s. I c. c. — Donațiune. — Acțiune în revocare. — Testament. — Legat cu sarcini. — Neexecutarea sarcinilor.

(Ion Găgiulescu cu Casa Bisericeii).

Jurisprudența străină.

Uniunea Avocaților. — (Apel).

Legea de expropriere pentru cauză de utilitate publică.

Avem înaintea noastră un foarte frumos volum sub titlul de mai sus pe care autorii, d-nii *Petre Alex. Măinescu* și *Dem. D. Stoenescu*, primul în privința doctrinei, iar secundul în ce privește jurisprudența, îl prezintă juriștilor cu acest *cuvânt înainte*:

În urma cataclismului datorit războiului mondial și a cărui represiune fără noastră a înregistrat-o în plin, abia de azi înainte opera de refacere și construcția va începe în toate domeniile. De câțiva ani asistăm la transformările Capitalei Regatului și a altor orașe lângă care se rânduiesc lucrările publice începute pe întinsul țării, ce sunt chemate să răspundă atâtor cerinți, prevăzute în ultimele legi votate asupra sănătății publice, culturii, artei, agriculturii, comerțului, industriei, etc.

Aducerea la îndeplinire a acestor transformări, pornite din interesul obștesc, se isbesc de un obstacol puternic: „proprietatea particulară”. Înfăptuindu-le trebuie să respectăm formele prescrise de legi, conciliind totodată cele două mari principii:

Unul, respectul dreptului de proprietate, drept ce nu a fost nicădată concedat, nici creat de guvernământ, cum foarte bine spunea Portalis, dar care derivă din natura însăși a omului și din întrebuintărea fa-

cultăților sale libere, drept fundamental pe care se reazemă toate instituțiunile sociale.

Altul, dreptul națiunii, care constă în conservarea și prosperitatea ei, cu alte cuvinte ale bunului trai și al perfecționării prin toate mijloacele inteligenței, industriei, progreselor științei și artelor puse la dispozițiunea sa. Atunci când, spunea M. Riboud, o lucrare de interes obștesc a națiunii, întâlnește în drumul ei o proprietate particulară, iar cetățeanul căruia aparține refuză o cedare prin bună învoială cu Statul, această rezistență particulară ar putea ea să strivească interesul obștesc? Nicidecum. Căci dacă ar fi așa, guvernele s'ar găsi în imposibilitate de a mai întreprinde ceva util sau mareț pentru Stat, și n'ar mai putea exista progres, natura ar rămâne părăsită, iar puterile oamenilor ar slăbi în loc să crească.

Interesul obștesc al națiunii trebuie să prevaleze în acest caz interesul particular, și vom găsi în expunerea de motive a contelui Berlier, că atunci când e vorba de o derogare la un principiu care e baza întregii societăți, trebuie ca această derogare să nu fie arbitrară, trebuie ca, potrivit formelor legale, să se constate cauza.

Iar Portalis, observă că, cesiunea fiind un sacrificiu făcut Statului sau impus în numele Statului, urmează ca sarcinile administrației publice să fie împărțite în mod egal și în adevărată proporție plăte asupra contribuțiunii publice.

În lucrarea ce înfățișăm, cititorii vor găsi explicațiunea teoretică și practică a principiilor care guvernează materia exproprierei pentru utilitate publică.

* * *

În prefața ce însoțește volumul de care e vorba, *d-l consilier C. Hamangiu dela Curtea de Casație*, se exprimă astfel:

Iată o lucrare, de o valoare teoretică și practică din cele mai mari, care vine la timp.

Ne lipsea un comentariu, un cod adnotat cu doctrină și jurisprudență până la zi, al Legii de expropriere pentru cauză de utilitate publică. Această lacună în literatura noastră juridică este astăzi împlinită, prin admirabila și documentata lucrare a

unoscuților juriști craioveni domnii Dem. D. Stoenescu, Decanul Baroului Dolj și Petre A. Mănescu, doctor în drept, avocat din Craiova.

În adevăr, există încă de mult prețiosul tratat de expropriere în două volume (azi epuizate) al regretatului avocat G. Avineanu, publicat încă din 1910, dar de atunci și până azi, atât doctrina cât și jurisprudența au evoluat, iar deciziunile Consiliului de Stat din Franța cât și acele ale Inaltei noastre Curți de Casație, au rezolvat multe controverse și au adus multe și noi soluțiuni în această importantă și delicată materie. Pe lângă aceasta, însemnatele modificări făcute legii noastre de expropriere din 1864, prin legile din 1900, 1913, 1923 și 1925 (aceasta promulgată în 1927), noua Constituție din 1923, precum și legile respective din Ardeal, Bucovina și Basarabia, fac ca această chestiune care interesează deopotrivă și în gradul cel mai înalt, atât pe Stat cât și pe particulari, să fie cât mai bine lămurită și cât mai complet discutată.

Problema exproprierei în general, care interesează foarte de aproape marea mulțime a proprietarilor, este astăzi deplină actualitate, dat fiind numeroasele lucrări pe care Statul, în mersul său ascendent spre progres și civilizație, este nevoit a le înfăptui. Utilitatea publică care atinge prin legea din 1864 numai în parte interesele private (exproprierea pentru căi de comunicație, pentru salubritate și apărarea țării), a fost cu timpul extinsă din ce în ce mai mult, la exproprierea pentru interes militar, cultural, istoric, archeologic, irigațiuni, căderi de apă, secare de bălți, de regularea cursului apelor, de canalizare, de împădurire, zone de protecție, de comasare a proprietăților mici rurale și urbane, de așezăminte industriale, construcții publice, pentru ca ea să culmineze cu marea expropriere pentru utilitate națională a milioaneilor de hectare terenuri cultivabile (legile agrare) și cu exproprierea pădurilor (legea din 1 Iulie 1924). Legea învățământului primar al Statului din 26 Iulie 1924 prevede și ea în art. 176 exproprierea terenurilor pentru construirea și necesitățile școalelor urbane și rurale.

Este adevărat că paralel cu progresul societăților, dreptul așa de sacru și absolut de proprietate, a fost grav atins în mersul timpului, dar oricât de mari ni s'ar părea aceste atingeri, ele sunt impuse de interese superioare și generale, în fața cărora, interesul particular a trebuit să cedeze. Toate legislațiunile moderne, de altfel, admit principiul exproprierei pentru cauză de utilitate publică, cu toate derogățiunile și atingerile ce le aduce dreptului privat. Legiuitorul modern însă, admitând asemenea derogări și atingeri a unui drept așa de fundamental cum este acel de proprietate, a impus prin art. 17 din Constituție și 481 din codul civil, că: „nimeni nu poate fi expropriat decât pentru cauză de utilitate publică și după o dreaptă și prealabilă despăgubire stabilită de justiție“.

După cum vedem, importanța unui comentariu teoretic și practic al acestei legi, adus la curent cu toate noile probleme de drept ce ridică această chestiune, cu ultima părere a doctrinei generale și cu întreaga jurisprudență până la zi a Casației noastre, era de mult așteptat și de neapărată tre-

bunță. Nu numai magistrații, avocații și funcționarii administrativi, dar și marea mulțime a proprietarilor interesați de a-și apăra și reclama drepturile lor atinse prin această lege, resimțeau lipsa unui astfel de comentariu.

În prețioasa lor lucrare, domnii Dem. D. Stoenescu și Petre Mănescu nu se mulțumesc numai de a adnota cu doctrină și jurisprudență legea exproprierei pentru cauză de utilitate publică, dar spre a da un caracter mai științific operei lor, într'un frumos și bine documentat „studiu introductiv“, discută problema exproprierei în legislația comparată, insistând mai ales asupra dreptului interprovincial și al conflictelor dintre legislațiunea română, ungară, austriacă și rusească, aducând cu modul acesta numeroase și importante contribuțiuni „de lege ferenda“ necesare viitoarei unificări legislative în această materie.

Alcătuită în asemenea condițiuni, lucrarea d-lor Stoenescu și Mănescu umple un gol de mult simțit în literatura noastră juridică, aducând un real serviciu profesiștilor dreptului în această importantă și delicată materie.

C. Hamangiu

Consilier la Inalta Curte de Casație
Directorul „Pandectelor Române“.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ.

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE S. I

Audiența dela 24 Mai 1927

Președenția D-lui C. Sărățeanu, consilier

Miron Terdiman cu Lupu Goldemberg

RECURS ÎN CASAȚIE. — DACĂ SE POATE CASA HOTĂRĂREA INSTANȚEI DE FOND CÂND ATRIBUE UNUI PROECT DE VÂNZARE CARACTERUL UNEI POLICITAȚIUNI. — EXCES DE PUTERE. — DENATURARE. — ART. 1294 ȘI URM. COD. CIVIL.

Hotărârea unei instanțe de fond poate fi casată când prin exces de putere și denaturarea caracterului juridic al unui act care nu conținea de cât un proiect de vânzare, îi atribue caracterul unei policitațiuni ce putea fi acceptată de oricine ar accepta condițiile ei.

No. 1467. — Admis recursul făcut de către Miron Terdiman în contra deciziei cu No. 104/924 a Curței de Apel din Iași S. II, în proces cu Lupu Goldenberg.

S'au ascultat d-nii avocați Gh. Dumitrescu și Lascăr Antoniu pentru recurent și Leatris pentru intimat.

Curtea deliberând,

Având în vedere deciziunea atacată cu recurs din care rezultă că intimatul Lupu Goldenberg a chemat în judecată pe recurentul Miron Terdiman spre a fi obligat a-i face act autentic, prin care să se constate că acesta i-a vândut pe prețul de 45.000 lei imobilul său din Iași, strada I. C. Brătianu, colț cu strada Procopie No. 1; că, totodată intimatul a cerut a se obliga recurentul a radia sarcinile ce grevează acest imobil, afară de ipoteca creditului urban din Iași și ipoteca legală a soției sale.

Că Curtea de Apel, prin deciziunea atacată cu recurs, a admis, în parte, această acțiune și a obligat pe recurent a semna și autentifica actul de vânzare a imobilului menționat și a radia în prealabil toate sarcinile ce grevează imobilul afară numai de ipoteca Creditului Urban din Iași, urmând ca cumpărătorul să reție valoarea ei din preț.

Că, spre a decide astfel, Curtea de Apel examinează scrisoarea adresată la 25 Aprilie 1918 de către recurent avocatului său Georgescu, prin care îi comunică, că prezentatorul scrisorii îi va expune situația în vederea caselor menționate; că el, recurentul, — a convenit în principiu să vândă casele pe prețul de 45.000 lei inclusiv ipoteca creditului, iar cheltuelile vânzării să fie pe din două; că, prin aceeași scrisoare recurentul roagă pe avocatul său să analizeze actul de vindere-cumpărare și dacă întâmpină dificultăți cu inscripția ipotecară să se depună suma până la tranșarea chestiunii, și-l mai roagă ca în tot cazul să procedeze cum va crede de cuviință și conform legii, și constată, între altele, Curtea de Apel, că din conținutul acestei scrisori, ar rezulta că intențiunea recurentului a fost de a vinde intimatului casele sale libere de ori ce sarcini, afară de cea a creditului; că, zice Curtea de Apel, deși în această scrisoare nu figurează numele intimatului, ea ar putea totuși constitui dovada unei vânzări perfecte dacă se admite că conține o policitație, care poate fi primită de oricine acceptă condițiile ce ea cuprinde, întrucât nu este vorba de un contract „intuitu personae“.

Având în veder că, prin motivul I de casare, recurentul pretinde că judecând astfel Curtea de fond ar fi comis exces de putere prin denaturarea caracterului juridic al scrisoarei menționate.

Considerând că, din cuprinsul și termenii scrisorii menționate prin care recurentul face, între altele, cunoscut avocatului său, că a convenit în principiu să vândă casele și prin care îl roagă ca, în tot cazul, să procedeze cum va crede de cuviință și conform legii, — rezultă că acea scrisoare nu conține decât un proiect de vânzare pe care recurentul intenționa s'o facă și că în acest scop a dat un mandat discreționar avocatului său de a încheia vânzarea în condițiile în care va crede el de cuviință pentru atingerea scopului urmărit de recurent și după tranșarea diferitelor dificultăți ce s'ar ivi în această privință; că, deci, prin această scrisoare, nu se putea face dovada unei vânzări ferme din partea recurentului către intimat, atâta timp cât încheierea vânzării fiind lăsată la discrețiunea avocatului Georgescu, nu s'a făcut dovada că acesta ar fi convenit la facerea vânzării. Că, așa fiind și întrucât o astfel de dovadă nu s'a făcut în specie, urmează că numai prin exces de putere și denaturarea caracterului juridic al zisei scrisori, instanța de fond i-a atribuit caracterul unei policitațiuni ce putea fi acceptată de oricine ar accepta condițiile ei.

Că, dar, motivul I de casare fiind întemeiat recursul de față urmează a fi admis fără a se mai discuta și celelalte motive de recurs.

Pentru aceste motive, casează.

Observație. — L. Goldenberg acționează pe M. Terdiman pentru ca acesta din urmă să fie o-

bligat a semna și autentifica actul de vânzare pentru o casă din Iași, str. I. C. Brătianu No. 1, pe care reclamantul pretinde că pârâțul i-a vândut-o cu prețul de 45.000 lei. Tribunalul respinge acțiunea ca nedovedită. În apel reclamantul Goldenberg obține câștig de cauză.

Înainte Curței de Apel din Iași S. II, apelantul reclamant Goldenberg susține — de altminteri ca și la prima instanță, — că între dânsul și pârâțul Terdiman a intervenit o convenție perfectă de vânzare, pe care o dovedește cu o scrisoare adresată de vânzător către avocatul său P. Georgescu și că în orice caz această scrisoare constituind un început de dovadă scrisă, dovada vânzării este completată prin martorii ascultați.

Deci, în principal, reclamantul susține că el dovedește vânzarea cu un act scris și în subsidiar a se considera acel act ca un început de dovadă scrisă, completat în sensul unei dovezi perfecte prin depunerile martorilor ascultați în cauză.

Curtea de Apel din Iași, s. II, prin decizia No. 104 din 9 Iunie 1924, admite apelul lui Goldenberg, deci și reclamația acestuia: *întâi* pentru că scrisoarea prezentată constituie dovada completă a unei vânzări perfecte și în *al doilea rând*, pentru că în orice caz această scrisoare constituie un început de dovadă scrisă, completată conf. art. 1197 c. civ. prin proba testimonială și prezumții de fapt.

În considerentele Curței, ambele situații sunt expuse și analizate lămurit. Curtea arată că chiar dacă s'ar considera scrisoarea prezentată de reclamant ca un început de dovadă scrisă, conf. art. 1197, acest început este completat prin depunerile martorilor X., Y. și Z., cari declară între altele că Terdiman a primit dela cumpărătorul Goldenberg suma de 20.000 lei drept aconto din preț. Depunerile martorilor, propuși de ambele părți și prezumțiile de fapt într'un sens sau celălalt sunt examinate în mod amănunțit în mai multe pagini. Unul dintre consilierii Curței de Apel, semnează în această privință opinia sa separată, după care evidența vânzării nu ar fi dovedită.

Intimatul Terdiman face recurs. Înalta Curte de Casație s. I, prin decizia publicată mai sus, casează deciziunea Curței de Apel din Iași.

Un singur considerent. — Scrisoarea invocată nu este decât un proiect de vânzare pe care recurentul intenționa să o facă, în care „scop” a dat un mandat discreționar avocatului său sau de a încheia vânzarea în condițiile în care va crede el de cuviință pentru atingerea scopului urmărit de recurent și după tranșarea diferitelor dificultăți ce s'ar ivi în această privință pentru atingerea scopului urmărit de recurent și după tranșarea diferitelor dificultăți ce s'ar ivi în această privință; că, deci, prin această scrisoare nu se putea face dovada unei vânzări ferme din partea recurentului către intimat, atâta timp cât încheierea vânzării fiind lăsată la discrețiunea avocatului Georgescu, nu s'a făcut dovada că acesta a convenit la facerea vânzării; că, așa fiind și întrucât o astfel de dovadă nu s'a făcut în specie, urmează că numai prin exces de putere și denaturarea caracterului juridic al zisei scrisori, instanța de fond i-a atribuit caracterul

unei potentațiuni ce putea fi acceptată de oricine ar accepta condițiile ei“.

„Că, dar, motivul I de casare fiind întemeiat, recursul de față urmează a fi admis...“

Este cunoscut principiul după care judecătorii de fapt interpretează în mod suveran convențiile supuse judecății lor. Deși jurisprudența franceză a Curții de Casație îl proclamă dela anul 1808, ea îl violează în mod sistematic admitând că o decizie judiciară poate fi casată atunci când denaturează sensul unei clauze limpede și precisă, în scopul de a-i modifica efectele sau de a-i refuza efectele sale legale (Planiol, Traité élémentaire, t. II No. 1184).

În această privință Curtea noastră de Casație, prin decizia pe care o publicăm, este în bună măsură a Curții de Casație din Franța.

Dar cum am arătat mai sus, decizia Curții de Apel care a fost casată, se pune și în situația în care scrisoarea invocată de reclamant nu ar constitui o dovadă completă și considerând-o ca un început de dovadă, stabilea în fapt că acest început este completat prin depunerile martorilor și prezumții.

Ne întrebăm deci cum s'a putut casa deciziunea Curții de Apel din Iași, fără cercetarea și a celei de a doua situație în care s'a pus instanța de fond, pentru a admite acțiunea? Cu alte cuvinte Înalta Curte de Casație spune în considerentele ei că scrisoarea nu constituie o dovadă completă. Chestiune de apreciere. Dar nu cumva această scrisoare ar putea fi considerată ca un început de dovadă scrisă? Așa a făcut Curtea de Iași, a cărei decizie este casată, fără a se vedea în prealabil năruit și considerentul al doilea pe care l-a admis pentru a considera vânzarea ca dovedită.

Eugen Petit

TRIBUNALUL ILFOV S. I. CIV. COR.

Audiența dela 11 Mai 1927

Președinția d-lui Victor Popovici, judecător

Ion Găgiulescu cu Casa Bisericeii

DONAȚIUNE.—REVOCARE PENTRU NEEXECUTAREA SARCINILOR.—CONDITIE REZOLUTORIE TACITĂ.—ART. 830, 832, 1020 ȘI 1021 COD. CIVIL.

TESTAMENT.—LEGAT CU SARCINI.—ACȚIUNE REVOCATORIE.—REZOLUȚIUNE SUBÎNTELEASĂ.—ART. 930, 1020 ȘI 1021 COD. CIVIL.

TESTAMENT.—LEGAT CU SARCINI.—NEEXECUTARE.—REVOCARE.—ART. 930 COD. CIVIL.

1. După dispozițiunile art. 830 și 832 c. civil revocarea unei donațiuni pentru neexecutare de sarcini, nu este de cât aplicațiunea principiilor art. 1020 și 1021 c. civ., adică a principiilor cari cârmuesc condiția rezolutorie tacită, deoarece impunerea unei sarcini are de efect prefacerea donațiunei dintr'un contract unilateral într'un contract bilateral sau sinalagmatic.

2. În materie de legate cu sarcini impuse de testator, acțiunea revocatorie prevăzută de art. 930 c. civil, nu este de cât tot o apli-

care a art. 1020 și 1021 c. civil, care prevede rezoluțiunea subîntelesă, de câte ori una din părți nu'și îndeplinește sarcina ce-i este impusă de testator, căci deși legatul nu este un contract ca donațiunea, totuși moștenitorul consimțind a preda legatul cu sarcina ce'l afectează, iar legatarul consimțind prin acceptarea legatului, să execute sarcina ce'i este impusă, acest concurs de consimțământ constituie o convențiune sinalagmatică în care condițiunea rezolutorie este subîntelesă.

3. Pentru a se revoca un legat pentru neîndeplinire de sarcini, trebuie ca testatorul să fi subordonat menținerea legatului de îndeplinirea acelor sarcini, adică trebuie ca modalitățile cari afectează legatul să fi fost cauza impulsivă și detarminantă a liberalității, și pe care testatorul le-a impus cu un caracter imperativ de a fi executate.

No. 466.—Respinsă ca nefundată acțiunea intentată de către Ion Găgiulescu în contra Casei Bisericeii.

S'au a cutat d-ni avocați Dimitrie Micescu pentru reclamant și Nicolae Davidescu pentru pârâtă.

Tribunalul,

Având în vedere acțiunea intentată de Ioan Găgiulescu, prin petiția înreg. la No. 4631 din 9 Februarie 1926, în contra Ministerului Cultelor și Artelor — Casa Bisericeii — pentru anularea legatului făcut prin testamentul autentificat de Trib. Ilfov secția de notariat la No. 16.645 din Octombrie 1914.

Având în vedere actele din dosar, susținerile ambelor părți, precum și rezumatele de concluziuni depuse de părți la dosar.

Având în vedere că, prin acțiunea de față, reclamantul Ion Găgiulescu a cerut ca conf. art. 930 comb. cu art. 829 c. civ. să se anuleze legatul făcut Casei Bisericeii, de oarece ea era obligată conform clauzei din testament, ca imediat, dela data intrării sale în posesiunea imobilului, să execute dispoziția testamentară, ca din venitul imobilului să întrețină un bursier la Seminarul Central din Capitală, ceia ce Casa Bisericeii nu a executat decât în anul 1925 — cu tote că, chiar din anul 1916, imobilul producea un venit, din care, după ce se plătea 600 lei anual leafa preoților dela Biserica Sfinții Voevozi din Capitală, rămânea un surplus, care trebuia să servească la întreținerea unui bursier dela Seminarul Central.

Având în veder că, din cuprinsul testamentului rezultă că defuncta Olimpia Cornășeanu a lăsat Casei Bisericeii un legat cu sarcină — sub modo — și care sarcină constă în două obligațiuni impuse Casei Bisericeii, din care, una, *necondiționată* și a nume aceea, ca, din venitul produs de imobilul din Str. Sfinții Voevozi No. 15 să se servească preoților dela Biserica Sfinții Voevozi din Capitală în fiecare an câte o sumă de 600 lei, făcând acest dar pentru pomenirea de către acești preoți a răposatului ei unchi Preotul Haralambie și pomenirea sufletului testatoarei, — și a doua obligațiune, condiționată

de faptul, că, dacă din venitul produs de imobil, va rezulta vreun surplus, să se formeze un „fond“ care să se numească „Fondul Preotul Haralambie“ din care să se acorde o bursă pentru un elev sărac și silitor dela Seminarul Central din Capitală.

Considerând că, în ce privește a doua obligațiune impusă Casei Bisericeii, testatoarea nu mai cere ca din venitul imobilului să se servească o bursă unui elev sărac și silitor, ci se exprimă în mod destul de clar că dacă din venit va rezulta un surplus, acest surplus de venit va servi la creiarea unui „fond“, din care fond să se servească bursa la Seminarul Central, deosebind astfel a doua obligațiune de prima, unde precizează că darul făcut preoților dela biserica Sfinții Voevozi să fie servit chiar din venitul produs de imobil.

Având în vedere că, accețiunea adevărată a cuvântului „fond“ este o sumă capitalizată și alimentată din anumite resurse, până când, se formează un capital suficient, ca din venitul său, să se satisfacă nevoile pentru care a fost creat; că, în generalitatea cazurilor un fond având de scop să perpetueze voința fondatorului, întocmai ca și la fundațiuni, această perpetuare să realizează numai prin personificarea a însuși scopului urmărit și a patrimoniului afectat, întrupate într'un organism; trebuie că însăși *afectarea* să fie personificată — cum ar fi la fundațiuni printr'un așezământ — care să joace rolul de intermediar între voința creatoare și nevoile beneficiarilor.

Și atunci, dacă un fond, trebuie neapărat să reprezinte un capital, nu se poate concepe un fond din care însăși capitalul să servească la satisfacerea nevoilor pentru care a fost creat, fiindcă atunci voința creatoare nu ar mai putea fi perpetuată.

Având în vedere că în speță testatoarea Olimpia Cornășeanu, a voit ca numele unchiului său Preotul Haralambie, să rămână în amintirea generațiilor ce se succed la Seminarul Central și care se pregătesc pentru a avea aceiași menire pe care a avut-o și răposatul său unchi, și atunci a dispus că, dacă, din venitul imobilului va rezulta vre-un surplus, să se întemeeze „fondul Preotul Haralambie“ și să se întreție un bursier la acel seminar.

Că, dacă testatoarea ar fi înțeles ca din venitul produs de imobil, dacă va rezulta vre-un surplus peste leafa preoților, să se întreție un bursier, nimic nu ar fi fost mai simplu decât să se fi exprimat, că dacă din venitul produs de imobil va rezulta vre-un surplus, *acel surplus de venit să servească* la întreținerea unui bursier dela Seminarul Central; — dar testatoarea, din contra, pentru această obligațiune, a creat un aliniat specil în testament, dovadă, că ideea a diferit de aliniatul precedent unde arată că din venitul imobilului să se servească 600 lei anual preoților dela Biserica Sfinții Voevozi, — și a arătat precis că *dacă* va rezulta un surplus, *acest surplus să servească la creiarea unui fond*, din care să se acorde bursa.

Dealtfel nici nu s'ar mai explica, nici titlatura fondului de „Fondul Preotul Haralambie“ — dacă testatoarea ar fi voit ca surplusul de venit să servească *direct* la întreținerea unui bursier.

Având în vedere că într'un aliniat din testament, imediat următor celui prin care se impunea această

obligațiune Casei Bisericeii, testatoarea arată că, în cazul când, Casa Bisericeii va vinde imobilul, atunci cu prețul ce va rezulta la licitație publică, *se va forma un capital*, din venitul căruia se vor aduce la îndeplinire dispozițiunile prevăzute în acest testament.

Că, această clauză nu se poate aplica izolat, ci numai pusă în concordanță cu celelalte două aliniate precedente, — adică, prețul rezultat din vânzarea imobilului, va servi drept un capital din venitul căruia în primul rând *să se servească leafa de 600 lei anual preoților dela biserica Sfinții Voevozi*, — și dacă din acest venit va rezulta un surplus, acest surplus va servi la formarea „fondului Preotul Haralambie“, iar din venitul acestui fond să se întreție un bursier la Seminarul Central din București.

Nu trebuie un moment perdut din vedere că testatoarea a înțeles să stabilească două fonduri distincte: primul, este *imobilul sau prețul rezultat* din vânzarea lui, din venitul căruia să se servească leafa de 600 lei anual preoților dela biserica Sfinții Voevozi, — și, *al doilea fond*, format din surplusul eventual, din venitul produs de imobil sau de prețul rezultat din vânzarea lui, și care fond, să servească, prin venitul ce-l va produce, la întreținerea unui bursier dela Seminarul Central.

Având în vedere că, fiind stabilit că nu era obligată Casa Bisericeii să întreție *direct* din surplusul de venit un bursier, ci era obligată să capitalizeze an cu an acest surplus de venit, urmează să vedem cum și-a executat în fapt Casa Bisericeii această obligațiune și dacă, suma capitalizată, este astăzi în măsură să producă un venit care să poată servi la întreținerea unui bursier.

Având în vedere că, din extrasele după registrele de mișcarea fondurilor, și după contractele de închiriere prezentate de Ministerul Cultelor și al Artelor, se constată că în interval dela 1915 și până la 1918 imobilul din Str. Sfinții Voevozi No. 15 a fost închiriat corpul A cu o chirie de 2000 lei anual, corpul B cu o chirie de 1000 lei anual și corpul C cu o chirie de 500 lei, — deci un venit anual de 3.500 lei, — neputându-se socoti însă chiria anilor 1917 și 1918 când autoritățile se strămutase la Iași din cauza ocupațiunei inamice.

Pe intervalul de timp dela 1918 și până la 1921 imobilul a fost închiriat corpul A cu o chirie de 2000 lei anual, corpul B cu 1021 lei și corpul C cu 500 lei, deci un venit anual de 3.521 lei, iar în intervalul dela 1924—1927 corpul B închirindu-se cu 4000 lei anual, venitul anual s'a ridicat la 6.500 lei anual.

Având în vedere că, din extrasele prezentate se constată că Ministerul Cultelor și Artelor a capitalizat în anul 1915/16 suma de 1327 lei, restul până la suma de 5236 lei care era soldul în acel an fiind întrebuințat la plata lefurilor preoților dela Biserica Sfinții Voevozi, plata dărilor către comună, asigurarea imobilului, etc.; în anul 1916/17 se capitalizează 1428 lei restul plătinându-se rata de asigurare și leafa preoților; în anul 1917, fiind ocupațiunea inamică, Ministerul Cultelor a plătit totuși la Iași leafa de 600 lei preoților; în anul 1918/19 se capitalizează suma de 416,65 lei, restul plătinându-se leafa preoți-

lor, asigurarea și diverse reparațiuni la imobil; în anul 1919/20 s'a capitalizat 1990,75 iar restul pentru leafa preoților, reparațiuni la imobil, rata de asigurare, impozite; în anul 1920/21 s'a capitalizat 12.949 lei, în afară de aceleași cheltuieli, astfel că în anul 1921/22 la 31 Martie se găsea capitalizat pe seama fondului la 31 Martie 1922 suma de 17.640 lei; — în anul 1922/23 se găsea capitalizat 19.776 lei, iar din venitul produs în acest an, în afară de legatul preoților, asigurarea și dările, Ministerul mai acordă suma de 2000 lei, pentru întreținerea unui solvent la Seminarul Central; în anul 1923 se găsește capitalizat pe seama fondului 18.000 lei în efecte și 12.504 lei în numerar, acordând și în acest an suma de 1500 lei pentru întreținerea unui solvent; în anul 1924 se găsește capitalizat 18.000 lei în efecte și 21.627 lei în numerar, și în afară de leafa preoților dările și rata de asigurare, Ministerul mai acordă suma de 4000 lei pentru întreținerea unui bursier, iar în anul 1925 se găsește capitalizat pe seama fondului 18.000 lei în efecte și 27.318 lei în numerar, acordându-se în acest an suma de 8.000 lei pentru întreținerea unui bursier la Seminarul Central.

Că, aceasta fiind situațiunea în fapt, rezultă că Ministerul Cultelor și al Artelor nu putea să acorde vre-o bursă în anii 1916—1925, de oarece ar fi trebuit să aibă capitalizat pe seama fondului suma de 160.000 lei care dând un procent de 5% anual — să producă un venit de 8.000 lei, suma suficientă pentru a se întreține un bursier la seminar, întru cât conform clauzei din testament, Ministerul nu trebuia să acorde bursa din venitul produs de imobil, ci surplusul de venit trebuia capitalizat sub numele de „Fondul Preotului Haralambie“ și numai când acest fond e capabil să producă un venit de 8.000 lei anual, numai în acel moment devine exigibilă obligația impusă Ministerului de a acorda o bursă la Seminarul Central.

Prin urmare, a cere revocarea legatului pentru motivul că nu s'a întreținut un bursier cu începere din anul 1916 și în toți anii următori, de oarece în fiecare an a rezultat câte un surplus din venitul produs de imobil, după ce s'a plătit dărul făcut preoților, este a se contraveni la o dispoziție de ultimă voință a testatoarei, și a se cere legatarului mai mult decât i s'a impus de defuncta testatoare; ar fi să se creieze o dispozițiune cu totul nouă, căci testatoarea a impus creierea unui fond din surplusul de venit, iar noi să impunem legatarului să-și îndeplinească sarcina din însăși patrimoniul afectat scopului, în speță capitalul afectat pentru creierea fondului.

Având în vedere că reclamantul ar fi putut să-și întemeieze acțiunea sa, pe motivul, că, înainte de a se creia „Fondul Preotului Haralambie“, Ministerul a întrebuințat sume de bani pentru întreținerea unui solvent la Seminarul Central, împedcând prin aceasta realizarea mai curând a aceluși fond, dar nu aceasta este motivul pe care reclamantul își întemeiază acțiunea sa și nici nu a format obiectul vreunei discuții, dar, a se susține numai, că s'a înfrânt voința testatoarei, fiindcă s'a capitalizat prisosul de venituri pentru creierea fondului, este o imposibilitate, după cele expuse mai sus.

Având în vedere, că, dacă prin imposibil, am admite că, sarcina impusă Ministerului Cultelor și Artelor, ar fi fost aceea ca *direct* din surplusul veniturilor prolușe de imobilul din Str. Sfinții Voevozi No. 15, să se întreție un bursier la Seminarul Central din București, — neexecutarea acestei sarcini atrage revocarea întregului legat?

Având în vedere că, după art. 830 și 832 c. civ., revocarea unei donațiuni pentru neexecutare de sarcini, nu este decât aplicațiunea principiilor art. 1020 și 1021 c. civ. adică a principiilor care cârmuesc condiția, rezoluția tacită, de oarece impunerea unei sarcini are de efect prefacerea donațiunei dintr'un contract unilateral într'un contract bilateral sau sinalagmatic.

Că, în materie de legate cu sarcine impuse de testator, acțiunea revocatorie prevăzută de art. 930 c. civ., nu este decât tot o aplicațiune a art. 1020 și 1021, care prevede rezoluțiunea sub înțeleasă, de câte ori una din părți nu-și îndeplinește sarcina ce-i este impusă de testator, căci deși *legatul* nu este un contract ca donațiunea, totuși moștenitorul consimțind a preda legatul cu sarcina ce-l afectează, iar legatul consimțind prin acceptarea legatului, să execute sarcina ce-i este impusă, acest concurs de consimțământ constituie o convențiune sinalagmatică în care condițiunea rezolutorie este subînțeleasă.

Având în vedere că acesta fiind principiul, rezultă că, judecătorii fondului sunt în drept să cerceteze și să precizeze sarcinele impuse legatarului, aprecierea lor în această privință fiind suverană; de asemenea ei vor fi în drept să determine care dintre sarcinele impuse de testator vor atrage revocarea legatului și care nu pot atrage această revocare.

Că, pentru a se revoca un legat pentru neîndeplinire de sarcini, trebuie ca testatorul să fi subordonat menținerea legatului de îndeplinirea acelor modalități, adică *trebuie ca modalitățile care afectează legatul să fi fost cauza impulsivă și determinantă a liberalității*, și pe care testatorul le-a impus cu un caracter imperativ de a fi executate.

Că, fiind vorba de intențiunea testatorului, judecătorii vor aprecia astfel faptele, ca această intențiune să fie respectată, căci dacă judecătorii nu ar avea acest drept, această voință a testatorului ar fi din contra violată, în cele mai multe cazuri dacă ei ar avea imperios obligațiunea să revoace testamentul pentru inexecutarea oricărei sarcini, — ei trebuie să aibă prin urmare, acest drept de a aprecia voința testatorului. (Alexandresco, vol. IV, 2, pag. 445—446; Aubry et Rau paragr. 727 pag. 546).

Având în vedere că în speță, din clauzele întregului testament, se desprinde că ceiace a predominat spiritul defunctei Olimpia Cornășeanu, a fost grija de a fi pomenit sufletul ei și al unchiului ei Preotul Haralambie, cât timp va exista biserica Sfinții Voevozi în Capitală; într'adevăr, acest legat este *primul* care-l testează și îi cere executarea imperativ și necondiționat. Și pentru a avea toată siguranța că Preoții vor pomeni veșnic sufletul ei și al răposatului ei unchiu Preotul Haralambie, a prevăzut în testament că, prin darul de 600 lei anual ce-l face preoților dela Biserica Sfinții Voevozi,

„nu înțeleg să se reducă întru nimic lefurile Preoților de la biserică ce le primesc actualmente conform legilor în vigoare“.

Se desprinde, fără nici un dubiu, că testatoarea a fost predominantă de grija pomenirii sufletului ei și a Preotului Haralambie, căci ea afectează cea mai mare parte din venitul produs de imobil, pentru darul făcut preoților dela Biserica Sfinții Voevozi.

Cum s'ar putea explica altfel că, în anul 1914, data autentificării testamentului, când imobilul era închiriat de către defuncta Olimpia Cornășeanu și-și putea da seama ea însuși de venitul ce ar putea produce imobilul, ea să afecteze cea mai mare parte din venit pentru darul făcut preoților dela biserica Sfinții Voevozi? Desigur, numai pentru a avea certitudinea că la Biserica Sfinții Voevozi din Capitală sufletului ei și al Preotului Haralambie vor fi pomenite cât va exista cea biserică.

Având în vedere că, în interpretarea testamentelor, dispozițiunile făcute în folosul aceleiași persoane, care n'ar fi independente unele de altele, la caz de îndoială ele se interpretă unele prin altele și se are în vedere spre a se determina sensul lor, de obiceiurile, creșterea, educația și condiția socială a testatorului.

Că, din tot cuprinsul testamentului reese spiritul profund religios de care era pătrunsă defuncta Olimpia Cornășeanu, dragostea ei către biserică și respectul și încrederea ce o acorda preoților; aceasta se poate vedea, din faptul că ea alege pentru fiul ei, un tutore testamentar, pe preotul Ion Buică dela biserica Sfinții Voevozi, și că tot timpul a fost predominantă de grija pomenirii sufletului ei se vede și din modalitatea sub care a fost făcut legatul Casei Biserice, unde această grijă de veșnica pomenire a determinat-o să afecteze cea mai mare parte din venit pentru plata preoților însărcinați cu această pomenire.

Că, a predominat grija de pomenirea sufletului ei și de îngrijirea de tot ceia ce cere obiceiurile creștinești se vede și din ultima clauză din testament, unde testatoarea cere ca din venitul averii lăsate fiului ei Ion Găgiulescu, să se întrebuinteze suma de 2200 lei anual pentru îngrijirea lui, iar dacă va mai prisosi ceva din acest venit „să se facă parastasele cerute după legile bisericeii noastre cu arhieriu și cu toate cele necesare și se va plăti pentru întreținerea mormântului și plata candelilor „atât la mormântul meu cât și la răposatul meu „unchiu Preotul Haralambie“.

Având în vedere că acesta fiind spiritul ce a predominat pe testatoarea și în care a fost conceput întregul testament, reese că sarcina impusă Casei Biserice ca din surplusul de venit să creeze un fond „Fondul Preotul Haralambie“ din care să se acorde o bursă unui elev sărac dela Seminarul Central, este cu totul secundară.

Chiar însăși testatoarea i-a dat acest caracter secundar, de oarece ea însăși îl condiționează „dacă va rezulta vre-un surplus“... atunci să se creeze „fondul Preotul Haralambie“ perpetuându-se astfel numele acestuia prin bursa ce ar acorda-o anual unui elev silitor dela Seminarul Central, — dar nu se poate susține că testatoarea a subordonat menținerea legatului de îndeplinirea acestei sarcini.

A se decide altfel, ar fi să înfrângem voința testatoarei, să înlăturăm ultima ei dorință și grija ei le căpetenie, ca sufletul ei să fie în veci pomenit la Biserica Sfinții Voevozi din Capitală.

Având în vedere că din faptul că într'un aliniat din testament s'a prevăzut că, dacă Casa Biserice va vinde imobilul, atunci cu prețul ce va rezulta la licitație publică se va forma un capitol, din venitul căruia se vor aduce la îndeplinire „dispozițiunile“ prevăzute în acest testament, — nu se poate susține că testatoarea vorbind la plural „dispozițiunile din acest testament“ a privit deopotrivă ambele modalități ale legatului.

Că, această clauză, după cum am arătat, nu se poate explica izolat, ci trebuie pusă în legătură cu celelalte două aliniate precedente din testament, — adică, prețul rezultat din vânzarea imobilului va servi drept un capital, iar din venitul lui se vor aduce la îndeplinire dispozițiunile testamentare, dar, bine înțeles, sub aceleași condițiuni, adică, în primul rând se va servi suma de 600 lei anual preoților dela biserica Sfinții Voevozi, — și dacă din acest venit va mai prisosi ceva, acest prisos va servi la formarea „Fondului Preotul Haralambie“ — din venitul căruia să se întreție un bursier la Seminarul Central din Capitală.

Având în vedere că, din toate aceste expuse, rezultă că chiar în ipoteza, când s'ar admite că Ministerul Cultelor era obligat ca din venitul imobilului să întreție bursierul dela Seminarul Central, căci nu această sarcină a fost cauza impulsivă și determinantă a legatului și de nicăeri nu rezultă că testatoarea a subordonat menținerea legatului de executarea acestei sarcini.

Având în vedere că, din toate aceste expuse rezultă că acțiunea este nefondată și urmează a fi respinsă ca atare, — fiind inutil a se mai discuta chestiunea punerii în întârziere și a acordării termenului de grație; — acestea ar fi urmat să fie discutate numai în cazul când într'adevăr s'ar fi constatat că Ministerul Cultelor și Artelor nu a îndeplinit sarcina impusă de testatoarea.

Pentru aceste motive, respinge.

Semnat: Victor Popovici.

JURISPRUDENȚA STRAINA

SOCIETĂȚI (în general). — Naționalitate. — Modificări. — Sediul social. — Exploatațiune.

SOCIETĂȚI STRAINE. — Asociați. — Acțiune în justiție. — Tribunal competent.

1. O societatea nu poate să modifice naționalitatea sa decât prin disolvare sau prin votul unanim al acționarilor, iar circumstanțele exterioare sau accidentale survenite posterior constituirei sale, precum schimbarea naționalității acționarilor, a centrului de exploatare, etc. nu pot influența asupra naționalității stabilită în mod valabil.

Prin urmare o societate belgiană, constituită în Belgia de fondatori belgieni sau francezi, având sediul său social la Bruxelles unde au avut loc toate adunările generale ținute regulat, unde domiciliază comisarii de supraveghere, nu devine egipteană prin singurul fapt că câmpul său de activitate este în Egipt.

2. Când e în discuțiune un litigiu între asociați în legătură intimă cu pactul social încheiat între dânșii prin statutele societății, fiindcă are de obiect executarea decisiunilor luate de adunarea generală a societății, tribunalul competent este acela al sediului social, unde s'a încheiat pactul social.

În zadar unii din asociați ar trage argument din faptul că emisiunile pentru sporirea capitalului societății s'au efectuat în Egipt și că plata cupoanelor a avut loc în Alexandria, nici una nici alta din aceste circumstanțe nu pot modifica situația juridică a părților în ce privește competența determinată de faptul că acțiunea exercitată este o acțiune *pro socio*.

C. din Alexandria, 19 Febr. 1927. — *Rec. gen. Sirey*, IV, 9, 1927.

* * *

RESPONSABILITATE CIVILA SAU PENALA. — *Delict.* — *Quasi-delict.* — *Executarea unui contract.* — *Culpa.* — *Solidaritate.* — *Societate.* — *Lichidare.*

Numai în materie de delict sau quasi-delict orice greșală obligă pe autorul său a repara paguba cauzată prin faptul său; articolele 1382 și urm. c. civ. (998 urm. rom.) sunt fără aplicație când e vorba de o greșală comisă în executarea unei obligațiuni rezultând dintr'un contract.

Urmează a fi casată hotărârea care condamnă solidar ca coautori ai unui quasi-delict, pe doi din lichidatorii unei societăți — cari au lucrat în lipsa celui de al treilea lichidator — a repara prejudiciul cauzat vechilor asociați prin vânzarea unui vas care a fost adjudecat cu un preț inferior ofertelor ce fuseseră făcute înaintea vânzării publice.

Faptul astfel reținut contra lichidatorilor nu putea constitui decât o lipsă a obligațiunei contractuale rezultând din mandatul ce au primit dela coasociații lor, și astfel, relevând în sarcina lor un quasi-delict, și condamnându-i solidar a repara paguba astfel cauzată prin faptul lor, hotărârea nu a justificat legalmente decizia sa.

Cas. civ. fr., 6 Aprilie 1927. — *Rec. Sirey*, 6.1.1927.

DONAȚIUNE (între vii). — *Donațiune deghezată.* — *Liberalitate excedând cotitatea disponibilă.* — *Redacțiune.* — *Activ compus numai din bunurile dăruite.*

1. Hotărârea care declară că vânzările de bunuri mobiliare și imobiliare consimțite de un *de cuius* servitoarei sale, sunt liberalități deghezate și că activul succesiunii este unicamente constituit din avantajele mobiliare și imobiliare consimțite zisel servitoare, care prin urmare nu avea drept la cotitatea disponibilă care era de un sfert din succesiune, a putut cu drept cuvânt, în fața acestor circumstanțe, să decidă, fără estimație prealabilă, că e loc la reducere.

De altă parte, ordonând punerea în licitație a mobilierului și a imobilului care au făcut obiectul a celor două vânzări constituind cele din urmă liberalități consimțite, hotărârea n'a contravenit dispozițiilor art. 922 și 923 c. civ. (art. 849 și 850 rom.), judecătorii fondului având o putere suverană de a aprecia dacă, pentru a împlini părțile cu drepturile lor respective aceste două vânzări urmau a fi și una și alta atinse de reducere.

2. Nu se poate aduce imputare unei hotărâri că a declarat în motive că moștenitorul unui donatar atins de reducere este în drept să i se ramburseze sumele vărsate pentru a desinteresa pe creditorii ipotecari înscrși asupra imobilului care a făcut obiectul donațiunei reductibile, fără să declare în dispozitiv dacă acest moștenitor, ne punând în acest scop concluziuni în instanța de apel, hotărârea nu i-a cauzat nici un prejudiciu.

Cas. fr. 15 Febr. 1927. — *Rec. gén. Sirey*, 6, 1, 1927.

UNIUNEA AVOCAȚILOR DIN ROMANIA

Uniunea a adresat următorul apel către toți avocații din țară:

Iubite Confrate,

Autorizată de Ministerul de Interne, Uniunea Avocaților din România, a organizat o loterie în scopul de a aduna fondurile necesare pentru ca să se construiască în București *Casa Avocaților*. În această casă, avocații vor avea săli de conferințe, de bibliotecă, de sport, de diverse distracțiuni, restaurant, camere de locuit, etc., etc.

În locașul nostru propriu, vom putea avea o strânsă viață colegială, intelectuală; avocații cari vin în București vor avea puțința să aibă în Capitală o viață confortabilă, de familie, în mijlocul confrăților și mult mai efină.

Pe deasupra acestora vom putea deșvolta mișcarea culturală, juridică și profesională, având sală de conferințe, sălile necesare pentru întrunirea diverselor comisii ale cercului de studii, pentru asistența judiciară, precum și birouri pentru comisiunile și cancelaria Uniunii.

De asemenea se va putea pune la dispozițiunea baroului Ilfov, săli necesare pentru Decanul, consiliul și funcționarii baroului.

Credem că este o datorie pentru toți avocații români să dea un călduros concurs pentru a asigura reușita loteriei.

Fiecare avocat poate să ajute personal la desfacerea biletelor de loterie, nu numai luând pentru sine și familia sa, dar recomandându-le în orice ocaziune, mai ales justițiabililor și intelectualilor; precum și spre desfacere la diverse instituțiuni bancare, librării sau alte magazine. Dacă membrii corpului se vor arăta devotați intereselor superioare amintite mai sus, și vor lucra cu toți umăr la umăr, solidari, vom reuși să asigurăm succesul loteriei și prin aceasta să realizăm construirea Casei avocaților.

Facem un călduros apel la toți confrății să lucreze cu avânt și perseverență pentru răspândirea biletelor loteriei noastre.

Carnete de bilete sunt la dispozițiunea avocaților la „Uniune” și la toate barourile din țară. Confrății cari doresc să aibă asemenea carnete sunt rugați să le ceară la cancelaria Uniunii unde li se va elibera contra chitanță.

Primiți asigurarea sentimentelor noastre cele mai distinse,

p. Președintele Uniunii, *V. Toncescu*.

Secretar General, *A. C. Ciuceanu*